

Barndomsminnen

Det är torsdagen den 23 juli 1987. Dagen har varit varm och utan regn, vilket är ovanligt denna sommar. Enligt uppgift har vi inte haft en så kall och våt sommar på hundra år.

Hade tänkt skriva några rader om min barn- och ungdomstid och hur jag upplevde mina föräldrar. Kanske stannar det bara vid tanken. Vi får väl se.

Pappa var född den 17 oktober 1874 på en gård i Kopprarp. Hans namn var Ernst Åkesson. Hans far hette Åke Persson, född 1844, gift med Kristina Persdotter född 1847. Farfarsfar var Pär Åkesson född 1804, gift med Elna Persdotter, född 1803. Pappa hade tre syskon, Josefina, Karolina och Per.

Mamma var född på gården intill, den 9 augusti 1884 och hon hette Johanna Johansson. Hennes far hette Edvard Johansson och var född 1858, gift med Albertina Olsson, född 1862. Morfarsfar hette Johannes Pettersson, född 1812, gift med Kristina Ödman, född 1818. Mamma hade sju syskon, Ellen, Edvin, Ernst, Anna, Lydia, Rut och Amy.

År 1900 reste Pappa över till Amerika, Väl kommen dit ändrade han namn till Ernst Pearson. Engelskan saknar ju bokstaven Å. När han 1908, för tredje gången reste hem till Sverige, var det för att gifta sig med Johanna Johansson.

De följdes åt till Amerika, där de bodde på olika ställen. En tid var Pappa ute i buschen och vaktade ett tusental får (kanske var detta före giftermålet). En tid arbetade han vid Amerikanska Järnvägen. Han var bas för en styrka som skulle rycka ut, när det hänt någon järnvägsolycka.

Mamma gillade inte den jourtjänst, som arbetet förde med sig. Pappa blev därigenom ofta borta. Han var också farmare och en tid drev han, tillsammans med en dansk, charkuteriaffär.

När de 1914 reste hem till Sverige hade de Amy, Evald och mig med i bagaget. Orsakerna till att de inte stannade kvar, lär ha varit flera. En, att Pappa inte var riktigt bra. Han hade magbesvär i hela sitt liv. Men jag tror också att Mamma trivdes dåligt i Amerika. Bland annat på grund av språket, som hon aldrig riktigt lärde sig.

Efter att en kort tid ha bott hos Morfar och Mormor i Kopprarp, där SysterX föddes, köpte de en gård i Torneryd utanför Ronneby. Där föddes Lilly, SysterY och Åke. Åke dog endast 16 månader gammal i krupp, 1924.

Det kan vara svårt att objektivt bedöma sina egna föräldrars inbördes förhållande, men det råder ingen tvekan om att förhållandet var gott dem emellan. Det var inte så att de i vår närvaro kramades och smektes, men ömheten var påtaglig. Varken som barn eller vuxen har jag någon gång hört några hårda ord dem emellan.

Därmed inte sagt att de inte kunde olika mening om saker och ting.

Oss barn höll de med säker, men kärleksfull hand i Herrans tukt och förmaning. Vi fick tidigt lära oss hjälpa till med olika sysslor. Visst tyckte vi då att detta var tråkigt ibland, allrahelst som våra skolkamrater uppe i samhället Källarhagen, var lediga och kunde vara ute och leka. Men säkert har vi senare i livet haft glädje av att vi fick lära oss arbeta när vi var små.

Vi syskon höll ihop som syskon gör, slogs och kivades väl varken mer eller mindre än andra barn gjorde.

Det var tre gårdar i Torneryd. När man vek av från stora vägen kom man först till AP Karlsson, så passerade man en liten bäck, där vi vattnade djuren. Därefter låg Svenssons gård och sist i raden låg vår. Den var på 25 tunnland åker och 100 tunnland skog. Genom sin kupering var den rätt arbetsam, men varken Mamma

eller Pappa var rädda för arbete. Det var de vana vid, både ifrån sina respektive hem i Kopprarp och tiden i Amerika.

Pappa brukade berätta att hans far var mycket krävande. Började sin dag redan klockan fyra och höll på till sena kvällen. Den arbetsinsatsen krävde han även av sina barn. Något år efter det Pappa farit till Amerika uppstod en tvist mellan Per och Farfar, som resulterade i att Per också reste till Amerika och uppsökte Pappa. En tid var de tillsammans därinne. Deras vägar skildes dock. Vart han tog vägen fick vi aldrig reda på, trots stor efterforskning genom olika konsulat.

Mamma hade också haft en sträng uppfostran, där alla syskon måste delta i arbetet på gården. Detta hindrade inte att Morfar och Mormor hade ett stort umgänge. Morfar hade flera bröder som var affärsmän inne i Karlshamn. En kusin till Mamma, Ruth Johansson berättade ofta om hur hon i sin ungdom, tillsammans med sin familj brukade fara ut till Kopprarp om söndagarna.

Umgänget med stadsfolk förekom säkert inte på samma sätt i Pappas hem.

Alltnog, Mamma ville nog leva på en lite högre fot än Pappa. Varken Mamma eller Pappa hade några skolor att tala om, men intellektet var det inget fel på.

Vistelsen i Amerika satte sin prägel på vår familj. Jag har en känsla av att vi skilde oss lite från vanliga småbönder. Ställde högre krav på livet, än bara arbete. Detta kom till uttryck på olika sätt. Som exempel förekom det sällan arbete utomhus på söndagarna. Nej, då dukades det alltid i matrummet och runt det stora ekbordet satt vi alla i söndagskläder, ofta också någon gäst från Ronneby. Maten var en festmåltid, fast enkel. Vi kunde ibland vara tio personer.

Ett annat avbrott i vardagen var, när vi om söndagarna helgdagsklädda tog plats i familjevagnen med plats för tio personer, för någon utfärd. Denna vagn hade tre säten. Två längsgående med plats för åtta personer och en kuskbock med plats för två. Det var ett, för dåtiden, mycket bekvämt fortskaffningsmedel, som drogs av två hästar.

Jag minns mycket väl en resa till Kopprarp ca tre mil. Förutom vi själva var en bekant till Mamma och Pappa från Ronneby med. Det var auktionsutropare Hullberg. En rolig man, som sjöng och berättade historier. En visa kommer jag ihåg början på. Den lydde: ”och pojken han hette Karl Johan efter far sin, vyss i lullan lej”. Vid denna resa jag här talar om, hette hästarna Flora och Kirre. Den senare var varmblodig och därför lite sprallig. I Bräkne-Hoby stannade vi och åt vår medhavda matsäck. Platsen var vid en stor, flat sten. Enligt sägnen vände sig denna sten var gång den kände lukten av nybakt bröd. Den vände sig nog inte så ofta kantänka.

Resan tog hela dagen. Framme Kopprarp fick Morfar och Mormor huset fullt med gäster, men det var de vana vid. Resan dit hade gjorts på lördagen. När vi på söndagskvällen var på väg hem mötte vi en bil i en nerförsbacke i Åryd. Då resan företogs 1922 var bilarna ännu ovanliga och hästarna rädda för dessa ”vidunder”. Kirre stegrade sig och vi höll på att hamna i diket. Allvarigare blev det inte, men åtskilligt omskakade blev vi. Man minns ju det ovanliga i livet. Det alldagliga sitter inte kvar i minnet på samma sätt.

Julhögtiderna var alltid lika spännande, särskilt förberedelserna. Då skulle julgrisen slaktas och det kunde vara ett äventyr. Slaktaren, som kunde ha varit på flera andra ställen tidigare, och då seden var att han skulle ha en slaktsup på var ställe när grisen var stucken, kanske inte var kapabel att sticka rätt på den sista gården.

Husets kvinnfolk skulle alltid hjälpa till med att ta reda på blodet och alla inälvor som kunde användas. När kvällen kom vankades det ”smultagås”. Det var en

skiva grovt rågröd och i stället för smör, bredde vi grisflott på och så en skiva fläsk. Himmel vad gott!

Ett annat julgöromål var att putsa finselarna. Där fanns det vackra mässingsbeslag, såväl betsel som söljor var av mässing. Remtygen var av läder, som skulle snörjas in. Arbetet utfördes i selkammaren av oss "karlar". Selkammaren var också platsen där Pappa, som var en härdig karl, halvsulade våra skor. Jag kan se honom framför mig med pligghammaren, städet och en sko i knät. Lukten från den becktråd han sydde med, spred sig i rummet med välbehag.

Det fanns andra göromål, som också hörde julen till. Mellan vedspisen-bakugnen i köket var stort utrymme mot trappan från källaren. Detta skulle Evald och jag fylla med ved, kanske ett 50-tal "tvärgrepakorgar" (ca 50 liter/korg). Det skulle räcka över Trettontid. Vad flickorna gjorde minns jag inte. Lilly och Syster Y var ju så små vid den här tiden. Amy och Syster X hjälpte säkert till med diverse husgöromål, när de inte passade de minsta. När Julaftonen kom var det städat och pyntat i varenda vrå.

Jag tror Morfar och Mormor vid denna tid, ofta firade Julafton hos oss. Mormor minns jag som den, som förmanade oss att inte göra något fuffens. Hon sa ofta: "Om inte Mamma och Pappa ser det, då ser Gud det". Morfar var också lite religiöst lagd, med en jovialisk person. Visst tyckte vi han var jobbig, när vi på höstarna skulle fly honom neker. Då, tuggande på sin tuggtobak, tyckte han alltid att vi skulle hinna med mer än vad Evald och jag tyckte. Men han var också den, som vid jularna ständigt kom med nya lekar, exempelvis den, där han gjorde ett kors av nötter, tog bort två och det var lika många kvar om man räknade på ett visst sätt.

Inför julen fick Evald och jag sälja julgranar på Ronneby torg. Jag minns en gång när vi var ute och letade granar i skogen. Vi hittade då ett tiotal instoppade under en jättestor gran. Stöld av julgranar förekom även då, men de här tog vi hand om. Priset på granar låg nog omkring 10 kr/st, kanske 15 kr för de största. Vi sålde dem på torget. Det var mycket pengar på den tiden och utgjorde ett gott tillskott till vår julklappskassa.

De julklappar vi barn fick, bestod ofta av böcker. En bok som fångslade oss mycket var "Bland tomtar och troll" med John Bauers underbara teckningar. (Tyvärr omkom han vid en båtolycka på Vättern 1918.) Men där fanns också "Indianboken" och andra äventyrsböcker. Julklapparna utgjordes dock huvudsakligen av nyttosaker.

För att återgå till vardagen så avslutades den alltid med att vi alla satt runt matbordet i köket. Vi var ju själva en stor familj, 7-8 personer samt piga och dräng. Pappa sa inte kvällsmat utan "kvällsvard". Pappa var en god berättare. Vi satt ofta som tända ljus runt bordet, när han berättade om ungdomsåren i Kopparp eller den första tiden i Amerika.

Då Pappa växte upp i slutet av 1800-talet fanns det en gästgivargård i Trenså, mitt för vägskalet till Matvik. Bönderna på den tiden hade skyldighet att hålla hästar för transport mellan de olika gästgivargårdarna, så även Farfars gård. Fernströms bolag drev stor stenhuggeriverksamhet ute i Matvik. Detta medförde en livlig "trafik" på gästgiveriet. En kväll på slutet av 90-talet hade Pappa utfört en körning till gästgiveriet. I "stråtet" (byvägen) upp till gården väntade honom en grupp stenhuggare. Pappa gav hästarna var sitt piskslag och då var det bäst att gubbarna flyttade på sig. Det var meningen att han skulle få ett kok stryk. Det rådde stor ovänskap mellan bondeungdomarna och dessa stenhuggare, som ofta kom från andra sidan Blekingegränsen.

Men mest spännande var berättelserna om de första åren i Amerika. Som den gången han var ute i "vildmarken" och vallade får. En morgon stod där en björn utanför den lilla koja, han bodde i. Det gevär som Pappa hade med sig, behövde aldrig användas. Björnen lommade iväg som tur var.

Boningshuset i Torneryd och ekparken omkring, påminde mera om en liten herrgård än om en vanlig bondgård. Byggnaden, som låg i ena änden av Långkärradalen, hade tre våningar. Ingången skedde genom "källaren. Där kom man in i en stor hall med golv av Höganäsklinker. Runt denna hall fanns särskilda utrymmen för mangelbord och bakrum samt vanlig källare för potatis o dyl. Själva mangeln är värd ett kapitel för sig. Den stod på ett stort trästativ, ca 1,5 x 2,5 m. På stativet var monterat ett väl hyvlat bastant träbord i samma storlek som stativet. På detta låg en kraftig vals runt vilken man virade exempelvis lakanet, som skulle manglas. Översta delen utgjordes av ett träkar, också i samma storlek som stativet. För att få rätta tyngden vid manglingen var karet fyllt av sten. En person vid vardera änden av träkaret drog detta över valsens. Proceduren kan tyckas rätt omständlig, men jag är övertygad om att resultatet av manglingen var perfekt.

Från hallen i bottenvåningen (källaren) gick en rak, stor trappa upp till andra våningen. Denna bestod av stort kök, matrum, kontor, sal och Mammans och Pappas sovrum. Övervåningen hade hall, två gavelrum och ett ganska stort rum mot söder med vacker utsikt över hela dalen. Vi pojkar disponerade västra gavelrummet., som vi delade med vår dräng Karl Hansson från Boddestorp. Flickorna hade andra gavelrummet. Rummet mot söder med utsikt över dalen var ett gästrum. Norrsidan hade en stor glasveranda med utgång mot ekparken. Kakelugnar försåg huset med värme, så ved gick det åt.

Jag har nämnt ekparken. Den var stor, något tunnland. Hela området hade gräsmatta med grusgångar, som Evald och jag skulle kratta och kanthugga. Detta arbete tyckte vi illa om. Gräsmattan var alltid kortklippt, så jag förmodar att vi hade får, som betade där. Jag kan inte minnas att vi slog med lie någon gång. Några andra träd än ekar förekom inte. Men dessa var i många fall magnifika. På många av dem var första grenparet så högt upp att vi inte hade stegar som nådde dit. En ek var särskilt stor. Den stod på nedersidan av byggnaden och var så kraftig att det fordrades fyra fullvuxna karlar för att fanna den. Den blev fridlyst 1937.

Vi hade tre hästar. En av dem hette Max och var uddahästen, som fick gå "enbett". Mitt tycke för hästar var stort. Evald hade däremot stort intresse för kor och ladugården. Jag var inte mer än elva år, när jag fick börja köra mjölken till Ronneby om söndagarna. Snälla farbröder på Mejeriet tog hand om mjölkkanorna åt mig.

Med våra grannar hade vi inte mycket umgänge, mer än att vi barn ibland lekte med deras barn. Våra lekkamrater hade vi uppe i Källarhagen. Lämpligt utrymme före lekar fanns det gott om i den enbacke som låg intill vår gård. Där fanns ett par branta klippor, där lekar som "indianer och vita" passade utmärkt. Enbacken hade också ett gammalt sandtag, där svalor och vildkaniner turades om att ha sina bon. På vintrarna förlades lekarna ofta till ladugårdar och höslinnen. Där hade vi minst lika roligt, utom en gång, då Evald ramlade ner från slinnet på cementgolvet i ladugården. Han låg sjuk i flera dagar.

Ett arbete som ofta kom på vår lott, var att föra djuren ned till bäcken, några hundra meter bort. Där vattnades alla djuren, både hästar och kor. En tid hade vi

även två oxar. De hette Gestrabock och Stiffelhorn. De skulle också ha vatten. Vatten i ladugård och stall fanns inte på den tiden.

Visst är det synd om dagens barn och ungdom, som inte får växa upp i denna gemenskap med familj och djur. Många gånger tyckte vi det var jobbigt och orättvist att vi "bonnunger" skulle behöva arbeta efter skoldagens slut. Men nu förstår man att det har givit så mycket i gengäld. Jag minns tiden med glädje och den har för mig haft stor betydelse senare i livet.

Allt var naturligtvis inte ljust. Jag minns en eftermiddag på väg hem från skolan. Uppe vid AP Karlssons gård mötte jag vår dräng. Han hade Hildegard Sundbaum vid sin sida i vagnen. De berättade att Mamma och Pappa på väg hem från Ronneby hade slagit runt med fjädervagnen vid "vattningen" vid Herrstorpsvägen. De satt och hade en "läderfotsack" om sig.

Denna fotsack knäpptes vid fötterna och i båda sidor, så man satt stadigt. Så att säga inläst. Den utgjorde ett bra skydd mot regn och kyla. När vagnen välte stod hästarna stilla, men båda låg under den. En granne Eli Andersson, såg det hela hända och sprang ned och lyfte vagnen på rätt köl. Då hade Mamma redan glidit ur fotsacken och låg kvar på marken men Pappa hade ett ben kvar inunder den. När vagnen kom på alla fyra hjulen sprang hästen iväg med Pappa hängande med ena benet fast i fotsacken. Efter en kort stund knäcktes benen och slank ur fotsacken och Pappa hamnade i diket. En bonde på väg från Ronneby till Saxemara kom strax förbi och tog hand om Pappa och körde honom till Doktor Rietz i Ronneby. Denna bonde hette Olof Olsson, vars gård vi köpte fyra år senare.

Pappa hade fått ett svårt brott på benet, man sa att det var splittrat. Han låg på Karlshamns lasarett i sju månader och blev aldrig riktigt bra igen. Detta var 1923 och Mamma hade nog en jobbig tid under Pappas sjukhusvistelse.

En annan händelse jag minns, var när en av våra bästa mjölkkor dog i skogen. Förmodligen hade vi inte djuren försäkrade för Mamma blev mycket bekymrad. Jag har också ett minne av morbröderna Edvin och Ernst stående i vårt matrum framför kakelugnen. Mamma storgrät, de hade just talat om att Morfar och Mormor sålt Kopprarp. Det beskedet var svårt för Mamma, som ville att någon av bröderna skulle övertaga gården. Men de hade redan skaffat sig gårdar på annat håll. Edvin i Lösen och Ernst i Lyckeby. Min bror Åke dog också under den här tiden, endast sexton månader gammal, i krupp, 1924.

Morfar och Mormor flyttade nu till Lugnet i Ronneby där de bodde ett par år, tills de byggde sig en Villa, Elledal, också i Ronneby. Samtidigt byggde han ett hönseri på tomten. Han hade länge intresserat sig för hönsavel. Han startade också Blekinge läns Fjäderfäavelsförening. Nu kom en tid då Morfar och Mormor ofta var gäster ute hos oss i Torneryd.

Jag var den som skjutsade dem fram och åter. Dessa turer skedde med promenadvagnen, ett bekvämt fordon med låga läderstoppade säten och ryggstöd. Vagnen var svartlackerad med inslag av vita ränder på bland annat ekrar och skacklar. Dessa resor fortsatte även sedan vi flyttat till Saxemara.

Jag har nämnt att helgerna skulle vara fria ifrån arbete på åker och äng. Vi barn brukade bada i Herrstorpssjön, men redan då tyckte vi att vattnet var mörkt i insjön. När söndagen kom kunde det hända att hela familjen med medhavd matkorg bänkade sig i familjevagnen för att resa ut till Risanäs och bada i saltvatten. Efter badet smakade innehållet i den medhavda matkorgen väl. Jag tänker att det kanske var rätt ovanligt för en vanlig bondefamilj att fara ut så här

1924-1925 och bada i havet. Det var mest stadsborna som vid denna tid börjat med salta bad.

Vår skolgång skedde i Perstorps skola, dåvarande Ronneby landsförsamling. För att komma till skolan fick vi gå igenom en skog, några km bred. På vintern var den besvärlig, då den inte trafikerades av annat än skolbarn och ej hölls öppen. Det var långa dagar för oss, med bara smörgåsar, utan något att dricka till (kan ej komma ihåg att vi hade mjölk eller någon annan dricka med oss).

När vi kom hem på kvällen var vår första fråga till Mamma, som givetvis var hemma: "Vad får vi för mat". Mammans obligatoriska svar var: "Byt kläder först, så får ni mat sen". Mamma var också noga med att vi inte skulle äta för mycket. Hon hade ett uttryck: "Ät inte mera vid bordet än att ni orkar med en smörgås vid dörren". Nog så visa ord.

Jag hade ett extraknäck i skolan. Jag bar mjölk till min lärarinna under fyra år i folkskolan. Då tyckte jag att det var roligt, men jag blev nog bortskämd. Inte bara av de goda kakor min fröken lagt i mjölkspannen, när jag hämtade den efter skolans slut, utan av att hon hade mig som föredöme för de andra barnen och såg mellan fingrarna med mina kunskaper. Jag hörde nämligen inte till de flitigaste. Första åren i Torneryd prenumererade vi på tidningen Nordstjärnan, en svensk-amerikansk tidning. Efter några år upphörde prenumerationen och vår dagstidning blev Ronneby-Posten. Dessutom hade vi Bondeförbundets tidning, Svenska Landsbygden. En veckotidning, som jag läste var Allers Familjejournal. Där gick en serie om pojken Willy på äventyr. Den var oerhört spännande och det var alltid lika långt till fredagen, när den skulle komma. Annars bestod vår läsning av de böcker vi fick vid jularna. Den enda roman jag kommer ihåg att jag läste handlade om Gustav Adolfs 30-åriga krig. Jag har alltid varit intresserad av historia.

År 1924 firades Pappas 50-årsdag med hela släkten samlad och det ville inte säga lite. Jag minns att både Boddestorp och Vettekulla hälsade på oss i Torneryd med häst och vagn, det bör ha varit den gången. Båda familjerna hade lätta hästar och fina vagnar. Pappa fick bland annat en barometer och en käpp med silverbeslag i present. Min uppfattning då var att Pappa var en gammal man. Nu har jag ändrat uppfattning. Jag är ju snart 75 år själv, så det så.

Sista vintern i Torneryd 1926-1927 var vi utan vår allt i allo, Karl Hansson.

Kanske för att vi behövde spara pengar. Jag tänker på den propaganda, som idag gör gällande att allt arbetsfolk på den tiden behandlades illa av husbondfolket på gårdarna. Den uppfattningen har jag inte. Vi betraktade vårt tjänstefolk som familjemedlemmar. Ingen kunde heller vara så varsam om oss barn som Karl Hansson. En i ordets rätta betydelse fin människa.

Denna sista vinter fick jag köra parhästarna och ensam hämta hem famnveden ifrån skogen. Jag svarade ensam för såväl leverans som uppmätning hos villaägarna i Källarhagen.

Evald hade sedan flera år tillbaka tagit del av arbetet i Ladugården. Han var stark och det var han som på höstarna när vi tröskade "tog emot" sädessäckarna och bar dem uppför en trappa till magasinet. Genom en stor tratt i golvet matades säden ned till den elektriska kvarnen, som stod på bottenvåningen. I den krossades havren till kor och hästar. Men även råg- och vetemjöl till hushållet maldes på denna kvarn.

Rågbrödet bakades en gång i månaden, ca 30 stora runda kakor. Hur kunde den sista kakan i månaden smaka lika bra som den första? Som jag minns det gjorde den faktiskt det.

Jag vet inte hur vanligt det var med glass på den tiden. Kanske vi hade vår glassmaskin med oss från Amerika. Det minns jag inte. Däremot hur jobbigt det var för Evald och mig att få fram glassen när så skulle vara vid festliga tillfällen. Maskinen påminde om en kärna. En metallbehållare i mitten för ingredienserna, däromkring ett område för krossad is och grovt salt. Allt eftersom glassen tjocknade blev det allt tyngre att dra runt veven. Men resultatet blev en utsökt god glass.

Ett annat minne från denna tid är hur vi barn fick gå upp till stora vägen vid AP Karlssons och passa ”sillaköraren” från ”varan”, d v s från fiskelägena i Saxemara, Spjälkö och Dragnäs. Förmodligen köpte vi en ”val” sill (80 st). Större inköp av fisk skötte Pappa själv på Fisktorget i Ronneby. På den tiden gick vägen under berget vid Snäckebacken. Fisktorget låg till höger innan man passerade bron till Stora Torget, som då var torgplats för alla andra förnödenheter. Det var fiskargummorna, som hade hand om kommersen. Ibland var jag med Pappa och minns hur de slogs om honom som kund, men slagsmål om kunderna förekom faktiskt ganska ofta. Pappa var mån om sin klädsel. När han under den kalla årstiden beträdde fisktorget, klädd i sin fotsida svarta päls, invändigt fodrad med bisamråtta, var han ett särskilt intressant ”byte”.

Vad har jag för andra minnen från denna tid? Som exempel minns jag hur vi syskon låg och gallrade betor intill vägen ut mot Vieryd. Det fanns en disponent på Kockums Emaljverk som hette Trotz. Han vinkade åt oss när han for förbi till sitt sommarställe Svaneviks gård, som ligger någon km innan Saxemara. Denna väg var ganska nylagd. Den går utefter skogskanten genom Långkärradalen. Den hade skyltar med texten ”Eneris i isolering”. Detta för att hindra frostsador på vägen. Andra lämpliga isoleringsmedel i vägbanan fanns ju inte på den tiden. Tänk vilken skövling.

På våren 1927 hade Mamma och Pappa fått nog av det vackra Torneryd, då backarna blev för svåra för Pappa med sitt skadade ben och trapporna inne var arbetsamma för Mamma.

Med Morfars hjälp hade de hittat en liten gård ute vid kusten. Saxemara var namnet. Där fanns inga trappor och det blev avgörande för köpet. Gården var ju mycket mindre och jordbruket dåligt. Men då vi skulle bedriva hönseri tycks inte jordbruket ha spelat samma roll som tidigare.

Hönshuset skulle byggas omedelbart. Vi avverkade skog i vår egen mark och körde timret till Kroks Kvarn, 7-8 km bort, för sågning. Hönshuset byggdes med hjälp av en trotjänare från Torneryd, Håkan Jacobsson. Fast kommen till åren, en duktig hantverkare.

Vi byggde ett för dåtiden stort hönseri. Vi hade 1 500 värphöns.

Äggkläckningsmaskinerna, två stycken, skötte Pappa. Hönsen tog Evald hand om. Jordan bestod till stor del av sand och madar. För att kunna bruka den sankna marken körde Pappa och jag ut hundratals lass sand från de högre belägna åkrarna. Pappa var lätt att arbeta med. Allt gick lekande lätt. Vilken härlig tid! Fri från bekymmer, fast Pappa hade det nog besvärligt ekonomiskt ibland.

Morfar som låg bakom köpet av Saxemara sa till Mamma: ”Här kan du öppna pensionat Johanna.” Så blev det också ganska omgående. Först hemma vid gården, där vi byggde en liten matsal bredvid brygghuset. Denna byggnad flyttades sedan ut till Sjöhagen och den kallades Lillstugan. Gästerna blev snart så många att en pensionsbyggnad uppfördes i Sjöhagen med tillhörande gäststugor. Som mest hade vi ett fyrtiotal spisande gäster. Då vi saknade sängplats åt så många, hyrdes gäster in såväl hemma som hos olika fiskarfamiljer.

Många familjer kom med tåg till Ronneby, där de hämtades av Pappa eller mig med Prim och promenadvagnen. Det krävdes ju mycket trädgårdsmöbler vid pensionatet för kaffeserveringen. Dessa möbler tillverkades av Pappa och en del är fortfarande efter femtio år i gott skick.

Sjöhagen blev Mammans liv. Gården övertogs av Amy, när hon gifte sig 1945. Pappa och Mamma flyttade in i Fredsro, en tvåvåningsvilla, som uppförts intill Sjöhagen. Detta blev Pappas, Mammans och SysterXs hem. Utan en förstående Pappa och mina systrars hjälp hade det aldrig gått att driva något pensionat. Somrarna är ju så korta. Någon lejd arbetskraft stod det inte råd till att ha. Bryggor uppfördes också av husets folk. Området ligger mycket vackert, på en udde omflutet av två vikar av Östersjön.

Många prominenta gäster har bott därute under enkla förhållanden. Professorer, läkare, direktörer och vanliga "Svensöner" trivdes gott. God husmanskost och rent i varenda vrå fick ersätta komforten.

En av de prominenta gästerna var författaren Ragnar Jändel. Han och hans stora familj bodde där många somrar. Han älskade naturen och har i flera böcker skrivit om Blekinges blommor och stenar. Det var inte problemfritt att ha honom som gäst.

Innan jag lämnade Saxemara 1933 hjälpte jag till med serveringen. Därutöver har jag sedan inte haft möjlighet att bidra till att det hela fungerade. Det var Mamma och SysterX som hade huvudansvaret, men utan de andra systrarna och deras familjers hjälp hade det inte varit något pensionat.

Jag minns en gång i början av 30-talet. Pappa hade varit i Ronneby och torgat nypotatis. Tydligt hade han träffat någon från Kockums och fått förslaget att sälja Sjöhagen. Kockums kunde tänka sig att betala 75 000 kr. Det var mycket pengar då. "Aldrig i livet", sa Mamma och gick ut i köket gråtande. Då, om inte tidigare, förstod vi alla vad Sjöhagen betydde för henne.

Sjöhagen blev sommartid hela släktens samlingsplats, särskilt den 9 augusti, Mammans födelsedag. Då blandades pensionatets gäster med släkten till stort gemyt för alla.

Pensionatet drevs fram till 1978. Efter Pappas och Mammans bortgång, i SysterXs regi. År 1986 förvärvades Sjöhagen av familjen Ingrid och Kjell Abrahamsson, som har för avsikt att använda det som permanentbostad.

Politiskt hörde Pappa och Mamma hemma i Bondeförbundet (Centern) och som jag tidigare nämnt prenumererade vi redan omkring 1920 på Bondeförbundets huvudorgan "Svenska Landsbygden".

Ronneby Södra BF-avdelning bildades i vårt hem 1929 med Pappa som ordförande. 1931 kom Ronneby Södra SLU-avdelning till, också hemma hos oss och sist i Ronneby Södra SLKF-avdelning. Även den i mitt hem. Jag som ordförande i SLU och Mamma i SLKF.

Pappas intresse för politik kretsade mest kring kyrkan. Saxemara hade ju långt till Ronneby kyrka och ännu längre till begravningsplatsen i Bredåkra. Det fanns en kyrkofond i Ronneby och år 1937 byggdes kyrkorna i Saxemara, Bredåkra och Kallinge. I Saxemara anlades samtidigt en kyrkogård.

Saxemara kyrka betydde väldigt mycket för mina föräldrar. Det fanns ingen söndag, utan laga förhinder, som de inte bevistade gudstjänst där uppe. Pappa har också sitt namn ingraverat i kyrkklockan.

Men också fackligt var Pappa tidigt medveten. Långt innan LRF bildades förstod han vikten av solidaritet bönder emellan. Tyvärr var det många yrkesbröder som

stod vid sidan om och som profiterade på de som lämnade sina produkter till de nybildade ekonomiska föreningarna, t ex slakterierna.

Kortsiktigt fick de, som var illojala, nu bättre betalt av de privata slaktarna. Dessa hade tidigare helt kunnat bestämma priserna, då de visste när bondens växel förföll. Ofta var slaktaren i borgen. Fast vi ofta hade det dåligt med pengar, föll aldrig Pappa för frestelsen att vara osolidarisk.

Vi barn ville visa vår tacksamhet mot den bygd där vi fått växa upp i harmoni och kärlek. 1949 beslöts att vi skulle skänka en brudkrona. Den användes första gången när SysterY vigdes på Pappas 75-årsdag 1949.

Vintern innan Ronneby Södra SLU-avdelning bildades hade jag genomgått Bräkne-Hoby Folkhögskola. Jag minns en kväll strax före jul. Vi hade en gemensam diskussionsafton med Lantmannaskolan, Övre Avdelningen och Hushållsskolan. Ämnet var "Lantbrukets bärighet". På Övre Avdelningen fanns det ett par socialister, bland annat elevkårens ordförande, en stenhuggare Bogren från Karlskrona. Han var ungar och i 40-årsåldern.

Jag minns som igår hur arg jag blev, när han i ett yttrande sa: "Bönderna har det bra, det växer medan de sover. När de på morgonen går ut på sin förstutruppa är deras enda tanke att samla kapital till sina barn". Då ingen av lantmannapojkarna begärde ordet gjorde jag det och svarade honom: "Jag tycker du Bogren som är ogift, ska gifta dig meddetsamma. Skaffa dig en gård och börja samla kapital till dina barn". När vi efter diskussionen gick in i matsalen för kaffe, kom ett par lantmannagrabbar och tackade mig. En av dem var Ivar Nilsson i Tockarp.

När vi samlades inför julferierna fick var och en av oss en julklass av rektor Feuk. Jag fick en dalahäst med följande vers:

"Jag ser dig Elmer som en stor patron uppå din herrgård i Saxemara
Allt vad Du har är prima don, som det hos en patron ska vara
Och Bogren som dig unnar väl, han glädjes i sin själ
Förmena honom icke blott att hugga sten uti Ditt brott
Och vill han stenen forsla bort, skänk honom en häst av Ditt överflöd,
så ser han, att bönder icke lida nöd"

Rektor Feuks vers till mig var synnerligen ironisk. Han visste mycket väl hur ynkligt liten vår gård var.

Jag tror att denna händelse blev upprinnelsen till Ronneby Södra SLU-avdelnings bildande. Vi blev åtta medlemmar från starten, varav fyra från mitt hem. Som mest var vi nog ett 60-tal i föreningen. När jag efter några år flyttade till Lyckeby, övertog SysterX ordförandeskapet.

Vi deltog också i annan föreningsverksamhet, bland annat i NTO, som hade egen lokal på nuvarande parkeringsplatsen till Saxemara kyrka. Amatörteatern hade där en framträdande roll. Vi var också med i Blåbandsföreningen i Dragnäs, där Olof Olsson i Saxemara var ordförande och jag en tid vice.

Alla vi syskon var med där plus en 7-8 andra SLU-are. Vårt medlemskap fick ett snöpligt slut. SLU hade en sommarfest i Sjöheden. Vi byggde en liten dansbana av bräder hemifrån gården. Dagens ungdom skulle ha häpnat över hur städad det gick tillväga. Inom parentes förekom det ingen sprit, varken på denna fest eller på våra föreningsmöten.

Dagen efter festen ringde Olof Olsson ned till Pappa (vi delade telefon, han 437 A och vi 437 B). Han var upprörd över att vi hade haft dans i Sjöheden och frågade: "Hur länge ska det dröja innan jag ser Elmer komma raglande i "stråtet"?"

Elmer Pearson: Barndomsminnen

Vi var ju inte med, varken i NTO eller Blåbandsföreningen, för att hålla oss nyktra. Det var vårt fritidsnöje. Nästa gång Blåbandsföreningen hade sitt möte gick vi, 14 stycken SLU-are ur föreningen. Jag minns att sekreteraren, Ida Winberg, Dragnäs, förtvivlad försvann ut i köket. Föreningen förde efter denna händelse en tynande tillvaro.

Det enda transportmedel som stod oss ungdomar till buds, var cykel. Jag drar mig till minnes en cykeltur som jag och mina syskon gjorde. Första målet var Vettekulla, där vi stannade någon dag. Återvägen skedde över Boddestorp. Vi hann också med ett besök hos kusinerna uppe i Hällaryd innan vi återvände hem till Saxemara. Sammanlagt ca 7 mil. Det måste ha varit rätt sent på sommaren, för jag minns att vi plockade björnbär ute i Boddestorp.

Självfallet har jag bara skummat lite på ytan av minnena från min ungdom, men jag har nu kommit till slutet av min lilla uppsats.

Det är den 16 augusti idag. Författaren Gunnar Evander har just slutat sitt sommarprat i radion med de tänkvärda orden: "Vi ärver inte jorden av våra fäder, vi lånar den av våra barn".

I vilket skick lämnar vi då över lånegodset? Inte leker det några gäddor i bäcken genom Långkärradalen, som när vi växte upp och försökte snärja dem. Inte heller är bäcken som flyter ut i södra änden av Herrstorpssjön full av mört om våren.

Vad har vi gjort med vår natur under de sextio år som gått sedan vi flyttade från Torneryd? Vad lämnar min generation i utbyte, mot vad vi tagit ifrån våra barn? Inte är det en tryggare tillvaro. Nej, oron griper tag i alla och kanske måste det bli ännu tystare i naturen för att vi ska förstå vart vi är på väg.

Om jag till sist får ha en önskan, så är det att dessa rader ska vittna om för efterkommande att pengar aldrig kan vara en måttstock för lycka. Det bär mitt föräldrahem vitte om.

Hällaryd den 16 augusti 1987

Elmer Pearson